

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการประเมินผลการเรียนในโรงเรียน ประถมศึกษา การศึกษาใช้วิธีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยได้แยกกล่าวใน 3 ด้านด้วยกันคือ ในด้านที่เกี่ยวกับชุมชน และโรงเรียน ด้านที่เกี่ยวกับสภาพการประเมินผลการเรียน และด้านที่เกี่ยวกับปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อการศึกษาของครู ในแต่ละด้านมีสาระสรุปได้โดยย่อดังนี้

1. ชุมชนและโรงเรียน

ชุมชนที่อยู่ในเขตบริการของโรงเรียนมี 5 หมู่บ้าน ประชากร 2,715 คน ประมาณร้อยละ 70 ของประชากรเหล่านี้มีอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 20 มีอาชีพรับจ้าง ประชากรส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง ชุมชนและผู้ปกครองนักเรียนมีบทบาทต่อโรงเรียนน้อยมาก ผู้ปกครองประมาณร้อยละ 80 ไม่สนับสนุนให้บุตรหลานศึกษาต่อหลังการศึกษาระดับประถม และส่วนใหญ่ไม่ได้สนใจและไม่ได้เอาใจใส่ต่อการเรียนของบุตรหลาน

โรงเรียนที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาอยู่ห่างจากหมู่บ้านซึ่งเป็นเขตบริการประมาณ 600 เมตร เป็นโรงเรียนขนาดกลาง มีอาคารเรียน 3 หลัง อาคารเอนกประสงค์ 1 หลัง มีส่วนหย่อมและมีโรงอาหารแยกต่างหากจากอาคารเรียน เปิดสอนตั้งแต่ชั้นเด็กเล็กถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียน 345 คน ครู 24 คน อัตราส่วนครูต่อนักเรียนคือ 1 : 14.4 ครูร้อยละ 62.5 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ครูในโรงเรียนได้ผ่านการอบรมการวัดและประเมินผลการเรียน และมีความรู้ในหลักการวัดและประเมินผลของโรงเรียน เนื่องจากเคยปฏิบัติและได้รับการตรวจสอบจากผู้บริหารโรงเรียน และประชากรมุขมาแล้ว

เมื่อพิจารณาภารกิจของครูในโรงเรียนก็พบว่า นอกจากครูจะมีความรับผิดชอบในการสอน ซึ่งโดยเฉลี่ยประมาณคนละ 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์แล้ว ครูยังต้องรับผิดชอบงานอื่น ๆ อีกเช่น เป็นเวรอาหารกลางวัน เป็นครูเวรประจำวัน ทำหน้าที่สหการ

อนามัย โรงเรียน เป็นต้น ซึ่งการงานดังกล่าวครูมีความรู้สึกว่าการปฏิบัติงานที่ต้องปฏิบัติ
 มากต้องปฏิบัติงานในโรงเรียนตลอดเวลา และมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานที่ไม่ค่อยดีนัก
 ครูรู้สึกว่าไม่มีอิสระในการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในรูปของความสัมพันธ์
 ระหว่างบุคคลในกลุ่มครูด้วยกันหรือกับผู้บริหารที่ดี ส่วนมากมีความสัมพันธ์กัน อย่างไรก็ตาม
 ก็ตามสำหรับความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชาวบ้านและผู้ปกครองให้นับว่ามีค่อนข้างน้อย

สภาพภายในห้องเรียนของโรงเรียนโดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ดี เมื่อเทียบกับ
 โรงเรียนระดับเดียวกัน ภายในห้องมีแสงสว่าง อากาศถ่ายเทดี รอบ ๆ บริเวณเป็น
 ทุ่งนา มีอุปกรณ์ที่จำเป็นเช่น โต๊ะ เก้าอี้ เพียงพอสำหรับนักเรียน ภายในห้องเรียนมี
 มุมหนังสืออ่านเล่น และเมื่อเวลาเรียนก็ไม่มีเสียงขวดยานพาหนะรบกวนการเรียน

สำหรับผู้เรียนในแต่ละชั้น เรียนมีนักเรียนจำนวนน้อยที่มีพื้นฐานการเรียนดี
 และพร้อมที่จะเรียน เท่าที่ผู้วิจัยสังเกตพบ นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ค่อยสนใจเรียนเนื่องจาก
 ขาดแรงจูงใจและไม่มีเป้าหมายที่จะศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา

เพื่อความคุ้มครองคุณภาพการเรียนการสอน ก็ได้มีระบบการนิเทศและติดตามผลใน
 โรงเรียน โดยมีการนิเทศจากคณะกรรมการหลายระดับ มีตั้งแต่ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ
 ระดับกลุ่มโรงเรียน และระดับในโรงเรียน แต่การนิเทศและติดตามผลไม่ได้กระทำอย่าง
 สม่ำเสมอและไม่กระทำอย่างต่อเนื่อง การนิเทศและการติดตามผลมีลักษณะเป็นการตรวจ
 สอบว่าครูได้ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนหรือไม่โดยไม่มี การนิเทศการสอนในชั้นเรียน

2. สภาพการประเมินผลการเรียนของโรงเรียน

ในระยะเวลาที่ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาการประเมินผลการเรียนในโรงเรียนประถม
 ศึกษา พบว่า โรงเรียนมีการประเมินผลการเรียนของนักเรียน 3 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. การประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้
2. การประเมินผลการเรียนปลายภาคเรียน
3. การประเมินผลการเรียนเพื่อตรวจสอบมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน

2.1 การประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้

การประเมินผลการเรียนรู้อตามจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นการประเมิน
 ระหว่างเรียนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ไม่ผ่านจุดประสงค์ด้วย
 การสอนซ่อมเสริม แต่ในทางปฏิบัติเท่าที่ผู้วิจัยพบมิได้เป็นไปตามหลักการดังกล่าว การประเมิน

โดยทั่วไป ครูประเมินเพื่อให้ผู้บริหารตรวจสอบมากกว่าพัฒนาการสอน การประเมินกระทำเฉพาะช่วงที่มีผู้มาตรวจสอบ และเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง

วิธีการประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์ที่ครูนิยมใช้มีหลายรูปแบบ การประเมินด้วยตนเองซึ่งเป็นวิธีการประเมินที่ครูนิยมใช้มากที่สุด ซึ่งเป็นการประเมินผลด้วยการสังเกต พฤติกรรมการเรียนของผู้เรียนแบบสะสม แต่ครูยังไม่ให้คะแนนทันที เมื่อระยะที่มีผู้มาตรวจสอบ ครูจึงลงคะแนนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ รองลงมาคือการทดสอบด้วยแบบทดสอบ และที่น้อยที่สุดคือการประเมินผลจากผลงานการปฏิบัติงานของผู้เรียน

เหตุผลหรือมูลเหตุจูงใจที่ครูนิยมใช้วิธีการประเมินผลด้วยตนเองมากที่สุดก็คือ เป็นวิธีที่สะดวกและประหยัดมากที่สุด พฤติกรรมของเด็กที่ครูชอบสังเกตมากที่สุดก็คือ การตอบคำถามของเด็ก รองลงมาคือ การทำแบบฝึกหัดทำายบท การอ่านหรือเขียนที่กระดานดำของเด็ก การทำการบ้านของเด็ก เท่าที่ผู้วิจัยพบ ครูไม่เพียงแต่สังเกตความถูกต้องที่เด็กทำ แต่ครูสังเกตเวลาที่เด็กใช้ด้วยว่านานหรือเร็วกว่าเด็กคนอื่น ๆ นอกจากนี้ครูยังประเมินคุณลักษณะอื่น ๆ นอกเหนือจากด้วยพิกิจพิสัย เช่น การประเมินความรับผิดชอบ ความเอาใจใส่ ความประพฤติ ลักษณะนิสัยในการเรียน เป็นต้น เด็กที่มีผลงานและมีคุณลักษณะต่าง ๆ ข้างต้นนี้ ก็มักจะได้รับการเสริมแรงจากครูและเพื่อน ๆ

4 การประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้มีผลกระทบต่อระบบการศึกษาในหลายลักษณะ ทั้งในด้านตัวเด็ก ต่อครู ต่อผู้ปกครอง และต่อโรงเรียน และผู้บริหารโรงเรียน ในด้านตัวเด็กนั้นการประเมินของครูและเพื่อน ๆ มีความหมายกับเด็กมากกว่าคะแนนจากการสอบ เด็กที่ได้รับการประเมินว่าเก่งจะได้รับการเสริมแรงจากครูและเพื่อน ๆ เขาได้รับความไว้วางใจจากครู และได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้นำของกลุ่ม ส่วนเด็กที่ได้รับการประเมินว่าด้อยมักมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน และเป็นปัญหาต่อการเรียนของกลุ่ม ส่วนผลกระทบต่อครู ผู้ปกครองและโรงเรียนและผู้บริหารโรงเรียนนั้นมีน้อย เนื่องจากการประเมินผลการเรียนส่วนใหญ่ครูประเมินให้เด็กได้รับคะแนนสูงและผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2.2 การประเมินผลการเรียนปลายภาคเรียน

การประเมินผลการเรียนปลายภาคเรียน เป็นการประเมินด้วยการทดสอบและแจ้งผลเป็นระดับคะแนนให้ผู้ปกครองทราบ ในการดำเนินการกลุ่มโรงเรียนแต่ละกลุ่มจะได้รับมอบหมายให้ออกข้อสอบ โดยแยกเป็นกลุ่มวิชาและระดับชั้น ต่อจากนั้นศูนย์วิชาการ

กลุ่มเป็นผู้จัดเตรียมข้อทดสอบก่อนการสอบ ลักษณะของแบบทดสอบเป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ มี 3-4 ตัวเลือก ช่วงเวลาที่ใช้ในการสอบ 2 วัน ในการคุมสอบมีทั้งประเภทที่ครูโรงเรียนอื่นและครูในโรงเรียนนั้นเป็นผู้ควบคุมการสอบ การคุมสอบที่ครูโรงเรียนอื่นควบคุมนั้นผู้คุมสอบเคร่งครัดในการจัดที่นั่งให้เด็กนั่งตามเลขที่อธิบายวิธีการทำให้เด็กเข้าใจก่อนการสอบ แต่ขณะที่เด็กทำข้อสอบ ครูคุมสอบไม่เคร่งครัด เด็กซักถามกัน ดูคำตอบซึ่งกันและกัน ขอยืมอุปกรณ์การเขียนซึ่งกันและกัน และเด็กทำเสร็จก่อนเวลาที่กำหนดไว้มาก เช่น กำหนดเวลา 40 นาที เด็กสามารถทำเสร็จในเวลาเพียง 25 นาทีเท่านั้น

การคุมสอบอีกแบบหนึ่งซึ่งครูในโรงเรียนนั้นเป็นผู้ควบคุมมีลักษณะปล่อยปละละเลยมากกว่าการใช้ครูโรงเรียนอื่นเป็นผู้ควบคุม ไม่มีการกำหนดที่นั่งสำหรับผู้เข้าสอบ และในขณะที่สอบยังมีครูบางคนเดินบอกคำตอบแก่เด็กอีกด้วย

ในด้านผลกระทบจากการประเมินผลการเรียนปลายภาค การประเมินผลการเรียนปลายภาคเรียน มีผลกระทบต่อนักเรียนและผู้ปกครองค่อนข้างน้อย ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่ได้สนใจผลการเรียนของลูก ถือว่าการเรียนเป็นเรื่องของครู มอบหมายภาระหน้าที่การเรียนให้กับครู นักเรียนไม่ค่อยสนใจในระดับผลการเรียนเท่าที่ได้รับ เพราะนักเรียนส่วนมากได้รับการประเมินผลการเรียนอยู่ในระดับ 3 และ 4 ไม่มีนักเรียนคนใดที่ได้รับคะแนนระดับ 0 แต่อย่างไรก็ตามผลประเมินมีผลกระทบต่อครูและผู้บริหารโรงเรียนค่อนข้างมาก ครูท่านใดที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไม่ถึงเกณฑ์ จะถูกส่งเข้ารับการอบรม นอกจากนี้ผล การประเมินมีผลกระทบต่อชื่อเสียงของโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน เพราะผลการประเมินจะเป็นดัชนีที่ชี้ถึงประสิทธิภาพของการสอนของครูและการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน

2.3 การประเมินผลการเรียนเพื่อตรวจสอบมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน

การประเมินผลการเรียนเพื่อตรวจสอบมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนนี้เป็นภาระหน้าที่ของกลุ่มโรงเรียนที่มุ่งจะพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียน โดยทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในวิชาต่าง ๆ ภาคเรียนละ 2 ครั้ง

การดำเนินการนั้นกระทำในรูปของกลุ่มโรงเรียน โดยคณะกรรมการศูนย์วิชาการกลุ่มเป็นผู้รับผิดชอบ คณะทำงานมอบหมายให้ครูในโรงเรียนต่าง ๆ ภายในกลุ่มเป็นผู้ออกข้อสอบ และคณะกรรมการทำหน้าที่คัดเลือกข้อทดสอบ โดยมีเกณฑ์ว่าข้อสอบที่ใช้ต้องได้มาจากทุก ๆ โรงเรียน และครอบคลุมจุดประสงค์ตามตามตารางที่กำหนด

นอกจากนี้คณะทำงานศูนย์วิจัยวิชาการยังมีหน้าที่เตรียมจัดพิมพ์ข้อทดสอบ และร่วมเป็นกรรมการดำเนินการสอบกับกลุ่มโรงเรียนด้วย จากการสังเกตพฤติกรรมของกรรมการคุมสอบพบว่า การดำเนินการสอบไม่ค่อยมีระบบ ไม่มีการจัดที่นั่งสอบให้เด็ก ปล่อยให้เด็กดูคำตอบซึ่งกันและกัน ด้วยเหตุนี้ผลการสอบจึงปรากฏว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้คะแนนไม่แตกต่างกัน

การประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพการศึกษามีการรายงานผลการประเมินใน 2 ลักษณะคือ รายงานในรูปแบบของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนภายในกลุ่ม และรายงานเพื่อแจ้งผลการออกนิเทศในรูปแบบการตรวจสอบงานธุรการประจำชั้นของครู งานปรับปรุงห้องเรียน และการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่าอยู่ในระดับใด

การประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนี้มีผลกระทบต่อครูและผู้บริหารโรงเรียน เพราะนำผลไปเปรียบเทียบกับโรงเรียนอื่น ๆ จะเน้นการประเมินแต่ละครั้งจึงสร้างความวิตกกังวลให้กับครูและผู้บริหารมาก ด้วยเหตุดังกล่าว ครูจึงช่วยเหลือนักเรียนด้วยการนำข้อสอบที่ครูออกให้กลุ่มมาเฉลยแก่นักเรียนก่อนสอบ แนวทางการให้นักเรียนตัดลอกคำตอบซึ่งกันและกัน ส่วนผู้บริหารจะแจ้งและเน้นให้เด็กทราบว่าวันที่มีการสอบ ขอให้เด็กตั้งใจเพื่อชื่อเสียงของโรงเรียน

3. ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการประเมินผลของครู

นอกจากการประเมินผลการเรียนในโรงเรียนจะมีผลกระทบต่อหลาย ๆ ฝ่าย ดังที่กล่าวมาแล้ว ปัจจัยภายนอกอื่น ๆ ก็มีผลกระทบต่อพฤติกรรมกรรมการประเมินผลของครูด้วยเช่นกัน ปัจจัยและองค์ประกอบสำคัญที่พบสรุปได้ดังนี้

3.1 ผู้บริหารและระบบการบริหาร

ผู้บริหารและระบบการบริหารมีผลกระทบต่อพฤติกรรมกรรมการประเมินผลของครูมาก เพราะผู้บริหารในรูปแบบคณะกรรมการระดับจังหวัด อำเภอ และระดับกลุ่มโรงเรียนได้กำหนดนโยบายและเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาไว้ว่า นักเรียนทุกโรงเรียนจะต้องมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 และกำหนดว่าในปีการศึกษา 2531 แต่ละโรงเรียนจะต้องมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นจากปีการศึกษา 2530 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของทุกกลุ่มประชากร นโยบายและเป้าหมายนี้ได้สร้างความวิตกกังวลแก่ครูในการประเมินผลเพื่อตรวจสอบมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนและการประเมินผลการเรียนปลายภาคเรียนเป็นอย่างมาก และด้วยเหตุนี้จึงทำให้ครูได้นำข้อสอบที่ตนเองเป็นผู้ออกมาเฉลยให้แก่เด็กก่อนสอบ และให้เด็กตัดลอกคำตอบซึ่งกันและกัน ครูเดินบอกคำตอบเด็ก

ด้วยตัวครูเอง นอกจากนั้นการดำเนินการสอบก็เป็นไปอย่างไร้ระบบ ไม่เคร่งครัดในการคุมสอบ พฤติกรรมดังกล่าวทำให้การประเมินผลมีลักษณะที่ขาดความเป็นปรนัย

นอกจากนโยบายและเป้าหมายของคณะกรรมการบริหารระดับต่าง ๆ ที่ต้องการจะยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กแล้ว การนิเทศและการติดตามผลของผู้บริหารก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบโดยตรงต่อพฤติกรรมกาประเมินผลการเรียนของครู เท่าที่พบการนิเทศและติดตามผลของผู้บริหาร ไม่ว่าจะเป็นระดับจังหวัด อำเภอ กลุ่มโรงเรียน หรือโรงเรียนก็ตามไม่ได้กระทำอย่างจริงจัง ขาดความต่อเนื่อง ไม่มีการติดตามผล ปัจจัยดังกล่าวจึงทำให้ครูไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ครูไม่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ไม่ได้ปฏิบัติอย่างเป็นปรนัย และไม่ได้นำผลการประเมินไปช่วยเหลือหรือซ่อมเสริมเด็กตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้แต่เดิม ยิ่งกว่านั้นการประเมินของครูยังกระทำไปเพื่อรอให้ผู้มาตรวจสอบมากกว่า เพื่อประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

การที่ผู้บริหารรวบรวมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของแต่ละโรงเรียนออกมาในรูปรายงาน ซึ่งมีการเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนนั้นนับเป็นองค์ประกอบหรือปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งต่อพฤติกรรมของครู เพราะการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ดังกล่าวมีผลกระทบต่อชื่อเสียงของโรงเรียน เป็นตัวบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพการสอนของครู ฉะนั้นครูจึงมักจะมีพฤติกรรมในรูปของการช่วยเหลือเด็กของตนในขณะที่สอบเพื่อให้ได้คะแนนสูง ๆ

3.2 ผู้ปกครองนักเรียน

เนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของผู้ปกครองไม่เอื้ออำนวยต่อการศึกษา ต่อในระดับสูงของลูก ๆ ประกอบกับผู้ปกครองไม่เห็นประโยชน์ของการศึกษา ไม่สนใจต่อการศึกษาเล่าเรียนของลูก ๆ ด้วยเหตุนี้ครูจึงไม่ค่อยสนใจหรือเอาใจใส่ต่อการสอบและการประเมินผลเท่าที่ควร ตรงข้ามครูกลับพยายามที่จะประเมินผลให้เด็กผ่านจุดประสงค์โดยไม่มีการวัด

3.3 นักเรียน

ความแตกต่างระหว่างผู้เรียน เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมกาประเมินผลของครู นักเรียนในโรงเรียนที่ผู้วิจัยไปศึกษามีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ มาก บางคนไม่พร้อมที่จะเรียน หรือบางคนมีความสามารถต่ำมาก ขณะที่อีกคนมีความสามารถ

สูง ประกอบกับความไม่สนใจ และไม่เอาใจใส่ต่อการเรียนของเด็ก ครูจึงประเมินให้เด็กผ่านจุดประสงค์เพื่อให้เลื่อนชั้นไปโดยอัตโนมัติ

กล่าวโดยสรุปแล้ว การประเมินผลการเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพนั้น ยังไม่สอดคล้องและบรรลุผล เนื่องจากการประเมินผลการเรียนนั้นครูทำการประเมินเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องตรวจสอบตามหน้าที่ มากกว่าเป็นการประเมินเพื่อเอาไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนของตนโดยตรง การนำหลักการและวิธีการประเมินผลการเรียนไปสู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียน และในห้องเรียน ยังมีบางสิ่งบางอย่างที่ไม่ได้นำไปสู่การปฏิบัติจริง เช่น การตรวจสอบความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้น การสอนซ่อมเสริม และยังมีบางสิ่งบางอย่างที่ไม่ได้ปฏิบัติกันอย่างจริงจัง เช่น การประเมินจุดประสงค์การเรียนรู้ การนิเทศและการติดตามผล ตลอดจนผู้บริหารและครู ยังให้ความสำคัญของการประเมินผลปลายภาคเรียน และการประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพ มากกว่าการประเมินจุดประสงค์การเรียนรู้ และการตรวจสอบความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้น นอกจากนี้ การดำเนินการเพื่อประเมินผลยังขาดระบบที่ดี ทั้งนี้เพราะหากผลการประเมินออกมาไม่ดี จะมีผลกระทบโดยตรงต่อครู และผู้บริหาร

ผลสรุปของการวิจัยดังกล่าวข้างต้น มีทั้งส่วนที่สอดคล้องและไม่สอดคล้อง กับสมมติฐานชั่วคราว (working hypotheses) และมีทั้งส่วนที่ได้ข้อความรู้เพิ่มเติมจากโรงเรียนที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษา ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ในส่วนที่สอดคล้องกับสมมติฐานชั่วคราว งานวิจัยชิ้นนี้ พบว่า การประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ครูไม่ได้ปฏิบัติกันอย่างจริงจัง ไม่ได้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ไม่ได้ปฏิบัติอย่างเป็นปรนัย ครูไม่ได้ประเมินผลการเรียนควบคู่ไปกับการเรียนการสอน ครูไม่ได้นำผลการประเมินไปปรับปรุงการเรียนการสอน โดยการจัดสอนซ่อมเสริม ครูใช้ความคุ้นเคยและการรู้จักนักเรียนมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ ครูมีพฤติกรรมในการประเมินผลการเรียนของนักเรียนโดยการซักถาม และการตรวจผลงานเป็นหลัก ผู้บริหารไม่ได้ให้ความสำคัญของการวัดผลและการประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้บริหารขาดการนิเทศ ขาดการติดตามการประเมินผลการเรียน ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่สนใจผลการประเมิน แต่ผู้ปกครองที่มีอาชีพรับราชการ อาชีพลูกจ้างชั่วคราว และลูกจ้างประจำของหน่วยงานราชการ จะให้ความสนใจและติดตามผลการประเมินนอกจากนี้ การที่นักเรียนไม่ได้เรียนต่อในระดับชั้นมัธยม ทำให้ครูไม่ได้ให้ความสนใจของการประเมินผลการเรียน

เพื่อพัฒนาและปรับปรุงนักเรียน ในส่วนที่ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานชั่วคราวนั้น งานวิจัยชิ้นนี้ พบว่า ครูใช้วิธีการประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด รองลงมาได้แก่การใช้แบบทดสอบ และการให้นักเรียนปฏิบัติจริง ผลของการประเมิน ไม่มีผลกระทบต่อนักเรียนและผู้ปกครองของนักเรียน โรงเรียนมีวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำ เครื่องมือวัดผล โรงเรียนมีคู่มือการประเมินผลและแบบกรอกผลการประเมิน ครูมีความรู้ ในหลักการและวิธีการวัดผล และประเมินผลการเรียน

สำหรับในประเด็นข้อความรู้เพิ่มเติมที่ได้จากโรงเรียน งานวิจัยชิ้นนี้ พบว่า กลุ่มโรงเรียนมีการตรวจสอบมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนภายในกลุ่ม ภาคเรียนละ 2 ครั้ง ครูในโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการออกข้อสอบทั้งการสอบปลายภาคเรียน และการสอบเพื่อตรวจสอบมาตรฐานของโรงเรียน ทั้งสื่อกู่มือครูและหนังสือเครื่องมือวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ ตาม ป.02 ของสำนักพิมพ์เอกชน มีบทบาทต่อครูในการออกข้อสอบ การประเมินผลปลาย ภาคเรียน และการประเมินผลเพื่อตรวจสอบมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน มีผลกระทบต่อครู ต่อผู้บริหารโรงเรียนมาก การประเมินของเพื่อนและครูมีความหมายต่อนักเรียนมากกว่า ผลของการประเมินในลักษณะอื่น ๆ

อภิปรายผล

ในด้านสภาพการประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้และปัจจัยที่มีผล ต่อพฤติกรรมการประเมินของครู เมื่อกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 โดยมีหลักการและวิธีการในการประเมินผล การเรียน ดังนี้

1. การประเมินผลการเรียนเป็นหน้าที่ของครูผู้สอน
2. การประเมินผลการเรียน เน้นการปรับปรุงการสอน โดยให้มีการ ตรวจสอบความรู้พื้นฐาน และทักษะเบื้องต้นของนักเรียนก่อนสอน และในระหว่างสอน ให้ผู้ สอนประเมินว่า นักเรียนมีความรู้ความสามารถตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้น (ป.02) หรือไม่ เมื่อพบว่า นักเรียนคนใดมีข้อบกพร่องในจุดประสงค์ใด จะต้องจัดซ่อมเสริม ให้ และนำผลการผ่านจุดประสงค์มาใช้ในการตัดสินผลการเรียน นักเรียนที่ได้รับพิจารณาให้

เหล่านั้น จะต้องผ่านจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของจำนวนจุดประสงค์ในแต่ละกลุ่มประสบการณ์

เมื่อหลักการและวิธีการในการประเมินผลการเรียนดังกล่าว นำไปสู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียน ก่อให้เกิดปัญหากับผู้ปฏิบัติ ทำให้แนวคิดและหลักการของการประเมินผลการเรียนไม่บรรลุจุดประสงค์ที่ต้องการ ผลการวิจัย พบประเด็นหลาย ๆ อย่าง ที่สื่อให้เห็นว่าแนวคิดและหลักการของการประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้นั้น ไม่บรรลุจุดประสงค์ เช่น ไม่มีการตรวจสอบความรู้พื้นฐาน และทักษะเบื้องต้น การประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้นั้น ไม่สัมพันธ์กับการเรียนการสอน ไม่ได้มีการวางแผนการประเมิน เป็นการประเมินเพื่อช่วยเหลือนักเรียน ไม่ใช่การประเมินเพื่อปรับปรุงนักเรียน เป็นการประเมินตามหน้าที่เพื่อการตรวจสอบของผู้บริหาร ไม่มีการสอนซ่อมเสริม การสอนที่มีคุณภาพครูจะต้องใช้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียน ครูจะต้องแก้ไขข้อบกพร่องในการเรียนของนักเรียนควบคู่ไปกับการสอน (Bloom 1976 : 172) การประเมินจะต้องเน้นเพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอนมากกว่าการตัดสินได้-ตก จะต้องประเมินอย่างเป็นระบบ ผสมผสานกับการสอน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสอน (สมหวัง นิธิยานูวัฒน์ 2524 : 56) หลักการเหล่านี้เกิดขึ้นน้อยมากในโรงเรียนประถมศึกษา ประเด็นที่ควรอภิปรายก็คือ ทำไมถึงเป็นเช่นนั้น

ประเด็นที่สำคัญประการหนึ่ง ก็คือ ความสอดคล้อง ของระเบียบกับสิ่งที่ต้องปฏิบัติ สิ่งที่ต้องปฏิบัติมีปัญหาสำหรับครู แต่ครูต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบ สิ่งที่ต้องปฏิบัติที่ก่อให้เกิดปัญหา ก็คือ

1. จำนวนจุดประสงค์ของความรู้พื้นฐาน และทักษะเบื้องต้น ที่ครูจะต้องตรวจสอบนักเรียนก่อนสอน เช่น ระดับชั้น ป.2 มีจำนวน 36 จุดประสงค์ และตามปฏิทินตารางการวัดจุดประสงค์ในช่วง 2 สัปดาห์แรก (ตารางสอนที่ 1-10) มีจุดประสงค์การเรียนรู้นี้ที่ต้องวัดอีก 6 จุดประสงค์ ดังนั้นในการปฏิบัติจริง การตรวจสอบความรู้พื้นฐาน และทักษะเบื้องต้นจึงไม่เกิดขึ้น

2. จำนวนจุดประสงค์การเรียนรู้นั้น ป.02 มีจำนวนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับชั้น ป.1 ป.2 เช่นระดับชั้น ป.1 มีจำนวน 165 จุดประสงค์ ระดับชั้น ป.2 มีจำนวน 141 จุดประสงค์ ครูระดับชั้น ป.1 ป.2 ประสบปัญหาอย่างมาก เพราะนักเรียนใน

ชั้นที่ส่วนใหญ่อ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือยังไม่ค่อยได้ บางครั้งยังฟังไม่ค่อยรู้เรื่อง
ตั้งแต่วัดแต่ละจุดประสงค์จึงใช้เวลานาน ครูต้องอ่านให้นักเรียนฟัง

3. จุดประสงค์ที่กำหนดให้ใน ป.02 บางจุดประสงค์ไม่ได้เรียงตามเนื้อหา
ที่ครูสอน จุดประสงค์บางจุดประสงค์เกี่ยวข้องกับเนื้อหาหลายบท ครูต้องวัด และบันทึกผล
เก็บไว้ และประเมินในภายหลัง ก่อให้เกิดความยุ่งยากในการปฏิบัติ

4. ระเบียบได้ระบุว่า ในการวัดจุดประสงค์ ถ้าพบว่า นักเรียนคนใดมีข้อ
บกพร่องในจุดประสงค์ใด ครูต้องจัดซ่อมเสริมให้ แต่ในการพิจารณาเลื่อนชั้น นักเรียน
ต้องผ่านจุดประสงค์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ดังนั้นนักเรียนสามารถไม่ผ่านจุดประสงค์ได้
ร้อยละ 40 ครูจึงไม่จำเป็นต้องสอนซ่อมเสริม

5. การกำหนดเกณฑ์การผ่านจุดประสงค์ กำหนดเกณฑ์ร้อยละ 80 ของทุกกลุ่ม
สาระการเรียนรู้ ในการปฏิบัติจริง มีปัญหาในกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ เพราะเกณฑ์ดังกล่าวค่อนข้าง
สูง

6. จากการพิจารณาปฏิทินการวัดจุดประสงค์ ที่ให้ครูปฏิบัติ พบว่า มีการวัด
จุดประสงค์กันมากในช่วงปลายปี เช่น ในระดับชั้น ป.2 และ ป.5 ระหว่างตารางสอนที่
176-190 มีจุดประสงค์ที่ต้องวัดถึง 23 และ 28 จุดประสงค์ คำถามที่ควรระงับก็คือ
การวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอนจริงหรือ? ในด้านความ
สอดคล้องของระเบียบกับสิ่งที่ครูจะต้องปฏิบัติ ได้ก่อให้เกิดปัญหาและก่อให้เกิดความยุ่งยาก
แก่ครูมาตั้งแต่การเริ่มใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีงานวิจัยหลายชิ้น
และตัวบ่งชี้หลายอย่าง que แสดงให้เห็นถึงปัญหาและความยุ่งยาก เช่น กรมวิชาการ
(กรมวิชาการ 2523 : คำชี้แจง) ได้วิเคราะห์ลักษณะของจุดประสงค์ พบว่า
จุดประสงค์การเรียนรู้บางข้อสัมพันธ์หลายแผนการสอน เช่น ภาษาไทย การประเมินผล
การเรียนจะทำได้เมื่อสอนครบทุกแผน โดยการนำผลการประเมินเป็นระยะ ๆ มาสรุป
การผ่านจุดประสงค์นั้น จุดประสงค์การเรียนรู้บางข้อ ต้องการปลูกฝัง ไม่สามารถสังเกต
และสอบวัดในเวลาอันสั้น ครูต้องใช้เวลาและทำการวัดผลหลาย ๆ ครั้งจึงจะทำการ
ประเมินได้ จุดประสงค์การเรียนรู้บางข้อ กำหนดพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นนอกชั้นเรียน
เช่น ที่บ้าน ครูไม่สามารถที่จะวัดในสถานการณ์จริงได้ และในปี 2525 สมปอง ภูวรางกูร
(วิทยานิพนธ์ 2525) พบว่า จุดประสงค์ที่กำหนดไว้มีจำนวนมาก และยากเกินกว่าที่ครูจะ

สอบและวัด ได้ทั่วถึง บางจุดประสงค์ที่ไม่เหมาะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยม นอกจากนั้นในปี 2527 สุภางค์ จันทวานิช และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษาประจำภาค โดยศึกษาตามแนวทางมนุษยวิทยา พบว่า ครูไม่อาจวัดผลได้ตามที่คู่มือครูแนะนำไว้ เพราะวิธีการบางอย่างทำได้ยากและไม่สมจริง อีกทั้งยังมีจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ต้องวัดจำนวนมาก ครูไม่มีเวลาที่จะวัดผลได้ครบถ้วน และสมัย วุฒิปรีชา (2530 : 24) ได้กล่าวถึง ปัญหาของระเบียบวัดผลว่า ระเบียบวัดผลตามจุดประสงค์ การเรียนรู้ ป.02 มีหลักการและวิธีการแบบอุดมคติมากเกินไปเกินกว่าที่ครูทั่ว ๆ ไปจะปฏิบัติตามได้ ผลที่ได้รับจึงคลาดเคลื่อนจากสิ่งที่คาดหวัง ปัญหาและความยุ่งยากดังกล่าว เป็นปัญหาที่ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน แต่ก็ยังไม่ได้รับการแก้ไข

นอกจากประเด็นความสอดคล้องของระเบียบกับสิ่งที่ครูจะต้องปฏิบัติแล้ว อีกประเด็นหนึ่งที่น่าอภิปรายผลก็คือ ครู เพราะครูเป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญที่สุดในการนำ ระเบียบไปใช้ในห้องเรียนจริง ๆ งานวิจัยที่ผ่านมา ผลสรุปของงานวิจัยมักจะพบว่า ครูขาดความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการสร้างเครื่องมือวัดผล เมื่อผู้วิจัยเข้าไป สัมผัสในโรงเรียน สิ่งเหล่านี้ไม่น่าจะใช่ปัจจัยที่สำคัญ เพราะสำนักงานการประถมศึกษา แห่งชาติได้ทุ่มเทงบประมาณในด้านวัสดุอุปกรณ์ ครูได้รับการอบรมทางการวัดผล ครูส่วนใหญ่จบปริญญาตรีทางการศึกษา ในปี 2528 พงษ์พิศ พานิล (วิทยาพนธ์ 2528) ได้ศึกษา ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคคลากร เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 ในเขตการศึกษา 9 เมื่อวิเคราะห์ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผ่านการอบรม สัมมนาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 ถึงร้อยละ 78.25 และเมื่อแยกหัวข้อ เรื่องที่เข้าอบรมสัมมนา พบว่า เรื่องที่ครูเข้ารับการอบรมมากที่สุดคือ เรื่องการวัดผล และการประเมินผลการเรียน และจากการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ครูทราบระเบียบ วิธีการประเมินผล แต่พฤติกรรมของครูในการประเมินผลการเรียนยังมีลักษณะเช่นเดิม ปัจจัยที่ควรพิจารณาคือ

1. ภาพพจน์ครูที่มีต่อผู้ปกครอง นักเรียน และอนาคตของนักเรียน ครูมีภาพพจน์ ต่อผู้ปกครองและนักเรียน ในลักษณะที่ว่า "...ผู้ปกครองฐานะยากจน ผู้ปกครองไม่ได้ดูแล เอาใจใส่ ไม่ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการศึกษาเท่าที่ควร ผู้ปกครองไม่สนับสนุนการศึกษา ผู้ปกครองไม่ให้เด็กเรียนเรียนต่อ นักเรียนไม่สนใจเรียน นักเรียนไม่ตั้งใจเรียน นักเรียน ไม่ได้เรียนต่อ นักเรียนจบออกไปก็ไปทำงาน ไปรับจ้าง..." ภาพพจน์เหล่านี้มีผลกระทบต่อ

การจัดการเรียนการสอน และมีผลกระทบต่อวิธีการประเมินผลการเรียนอย่างมาก เช่น ครูประเมินผลให้นักเรียนผ่าน ๆ ไป ผลของการประเมินไม่จำเป็นต้องนำมาปรับปรุงการเรียนการสอน ไม่จำเป็นต้องสอนซ่อมเสริม ครูจึงใช้วิธีการประเมินจุดประสงค์ด้วยตนเอง ทำอย่างไรจึงให้ภาพพจน์เหล่านี้ มุ่งไปในแนวทางสร้างสรรค์ เพราะตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรที่อยู่เหนือการควบคุม โฮล์ม (Holmes : 1973) ได้ทำการวิจัยในโรงเรียนประถมศึกษาในภาคอีสาน พบว่า เกษตรกรส่งเสียลูกให้เรียนต่อจนถึงชั้นมัธยมศึกษา เพราะต้องการให้ลูกได้ทำงานที่ดีกว่า การทำนา ทำไร่ แต่เกษตรกรไม่เห็นประโยชน์ของการเรียนจนถึงชั้น ป.7 เพราะไม่มีผลในด้าน การประกอบอาชีพที่แตกต่างจากการจบ ป.4 และพจน์ สะเพียรชัย (2525 : 22) ได้กล่าวถึง คนอีสานว่า คนอีสานคือคนชนบท คือคนที่ยากจน โอกาสที่จะได้รับการศึกษาต่อยิ่งด้อยกว่าภูมิภาคอื่น ภาคอีสานเมื่อจนเงินก็จนการศึกษา จนการที่จะเอาเงินไปซื้อ โอกาสทางการศึกษาให้บุตรธิดา นอกจากนั้นเฑาะวโรวรรณ อินทรีย์ (2531 : 1) ได้เข้าไปพูดคุยสอบถามและเข้าไปร่วมอยู่กับชาวบ้าน ในหลายหมู่บ้านของภาคตะวันออกเฉียงเหนือร่วมกับบัณฑิตอาสาสมัครพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า ชาวบ้านหลายหมู่บ้านไม่ยอมส่งลูกเรียนต่อ ไม่รู้จะเรียนไปทำไม ถ้าให้เรียนต่อมันก็เอาแต่เรียน ไม่ช่วยทำอะไรทำนา เรียนจบแค่มัธยมก็หมดทุน จะทำงานอะไรต่อก็ไม่ได้ เรียนจบวิชาชีพโดยเฉพาะอาชีพของเอกชนแล้วยังสอบเข้าทำงานไม่ได้ ไม่มีงานทำ และยังคงกลับมาเป็นภาระขอเงินพ่อแม่ใช้ต่อ จะช่วยทำอะไรทำนาก็ทำไม่เป็นเสียแล้ว สู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วออกมาช่วยพ่อแม่ทำอะไรทำนาไม่ได้ แม่จะหนีไปทำงานในตัวเมืองก็ยังส่งเงินมาให้พ่อแม่ และก็ยังช่วยพ่อแม่ทำอะไรทำนาได้ในฤดูทำนาอีกด้วย

2. ระบบการนิเทศและติดตามผล การนิเทศและติดตามผลของผู้บริหารระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารกลุ่มโรงเรียน และศึกษานิเทศก์ ขาดประสิทธิภาพการนิเทศ และการติดตามผลมีลักษณะการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ การตรวจสอบห้องเรียน ภาพที่เห็นชัดเจน คือ นักเรียนทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน ทำความสะอาดห้องเรียน จัดห้องเรียนให้เป็นระเบียบ และครูจัดเตรียมเอกสารต่าง ๆ เพื่อการตรวจสอบ การนิเทศ และการติดตามผล ไม่มีการนิเทศ และติดตามผลในห้องเรียน ไม่มีการนิเทศในขณะที่มีการเรียนการสอน ดังนั้น การนิเทศจึงไม่มีบทบาทในการช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่ครู ครูขาดผู้ชี้แนะ ขาดการเอาใจใส่ ครูจึงมีพฤติกรรมเหมือนที่เคยปฏิบัติมา ทั้งในด้านการเรียน

การสอน และการประเมินผลการเรียน ประกอบกับผู้บริหาร ไม่ได้ให้ความสนใจ และไม่ได้ติดตามการประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้แม้กระทั่ง ไม่ได้ติดตามการสอน ซ่อมเสริมว่าครูปฏิบัติจริงหรือไม่ ปัญหาที่ยังมีอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา ในปี 2527 สุกงศ์ จันทร์วานิช และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษา ประชาชาบาล พบปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือ ประสิทธิภาพในการนิเทศและติดตามผล ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ การนิเทศและการติดตามผล ไม่สม่ำเสมอ ศึกษานิเทศก์เพียงแต่มาเยี่ยมโรงเรียนตรวจดูการลงบันทึกต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามระเบียบ ไม่ค่อยมีการนิเทศด้านการเรียนการสอน หรือให้คำแนะนำปรึกษา ด้านวิชาการ และทางโรงเรียนจะทราบล่วงหน้าเสมอว่าจะมีศึกษานิเทศก์มาตรวจเยี่ยม โรงเรียน ศึกษานิเทศก์จึงได้พบแต่สภาพการณ์ที่ทางโรงเรียนจัดไว้ให้ นอกจากนี้ใน ปี 2529 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ศึกษาประสิทธิภาพ การบริหารงาน โรงเรียนประถมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ : 2529) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาใช้เวลาอยู่นอกโรงเรียนเกินความจำเป็น ทำให้การนิเทศ การ กำกับ ดูแลครูในโรงเรียนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร การวางแผนงานบริหารมีน้อย เป็น เพียงปฏิบัติกิจวัตรประจำวันปกติเท่านั้น และการนิเทศภายในโรงเรียนมีน้อย และไม่ถูกวิธี ทำให้งานวิชาการไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร และในการสัมมนาทางวิชาการที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในวันที่ 8 กันยายน 2531 ชีระ รุญเจริญ ได้กล่าวถึงปัญหาการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่า ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การบริหาร ผู้บริหารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ส่งผลต่อนักเรียนมากที่สุด ผู้บริหารที่ติดตามงานวิชาการ นักเรียนจะมีคุณภาพดี ชาวบ้านชอบ แต่ครูในโรงเรียนจะมีขวัญและกำลังใจไม่ดี

3. ความรู้สึกของครูในการประกอบอาชีพครูประถมศึกษา ครูยังมีความรู้สึกว่า อาชีพครูประถมศึกษาเป็นอาชีพที่ต่ำต้อย ไม่เจริญก้าวหน้า ต้องปฏิบัติตามคำสั่ง และขาดอิสระ ความรู้สึกเหล่านี้ยังฝังอยู่ในจิตใจ ความรู้สึกเหล่านี้ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ จากการสังเกต พบว่า ครูไม่ค่อยกระตือรือร้นในการเรียนการสอน ครูปฏิบัติหน้าที่ไปวัน ๆ ประกอบกับการ ประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ มีผลกระทบต่อนักเรียนบ้างน้อย และไม่มี การตรวจสอบจากผู้บริหาร ครูจึงไม่ได้เอาใจใส่ต่อการประเมินผลการเรียนในห้องเรียนเท่าที่ ควร ครูรู้หลักการและวิธีการในการประเมินผลการเรียน แต่ครูไม่ได้ปฏิบัติตามหลักการ เพราะครูมองไม่เห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตัวครู ชีระ รุญเจริญ ได้กล่าวในการสัมมนา

ของวิชาการที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในวันที่ 8 กันยายน 2531 ว่า "ปัญหาการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ครู ครูมักจะพูดถึงแต่ตัวครูเอง ไม่พูดถึงนักเรียนเลย ครูรู้ ครูทำได้ แต่ครูไม่ทำ เช่น ครูรู้ว่าสอนดีเป็นอย่างไร แต่ครูไม่ทำ เราจะแก้ปัญหานี้อย่างไร" พฤติกรรมการประเมินผลของครูที่เกิดขึ้น เพราะระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ และเพื่อการตรวจสอบของผู้บริหาร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยโครงการสถานแวดล้อมห้องเรียน (กรมการฝึกหัดครู 2529) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัย การประเมินโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา : การฝึกอบรมนักร้อง (วิทยานิพนธ์ 2529) ที่พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจต่อการฝึกอบรม มีความเชื่อเกี่ยวกับแนวพัฒนาการเรียนการสอน แต่เมื่อมีการติดตามผล พบว่า ครูไม่ได้นำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานเท่าที่ควร นอกจากประเด็นดังกล่าว ครูยังมองตนเองว่ามีการฝึกในการสอนมากและยังต้องปฏิบัติภารกิจอื่น ๆ ทำให้ครูติดก้นตนเอง ไม่ยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ที่จะเกิดขึ้น และมองว่าสิ่งที่จะเกิดขึ้นใหม่เป็น เป็นภารกิจที่ครูต้องทำงานหนักขึ้น จึงทำให้โครงการต่าง ๆ ที่จะพัฒนาการเรียนการสอนที่จะให้เกิดขึ้นในโรงเรียน ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

ในด้านวิธีการประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้งานวิจัยชิ้นนี้ พบว่า ครูใช้วิธีการประเมินด้วยตนเองมากที่สุด กล่าวคือ ครูประเมินผลด้วยการสังเกตพฤติกรรม การเรียนของผู้เรียนแบบสะสม แต่ครูจะยังไม่ให้คะแนนทันที เมื่อระยะที่จะมีผู้มาตรวจสอบ ครูจึงจะลงคะแนนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ รองลงมาได้แก่ การทดสอบ ส่วนการประเมินผลการเรียนโดยให้นักเรียนปฏิบัติจริงมีค่อนข้างน้อย และจากการสังเกตพฤติกรรมของครูในขณะที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับการประเมินนักเรียน พบว่า ครูใช้คำถามมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด การให้นักเรียนอ่านและเขียน การให้การบ้านนักเรียน ส่วนพฤติกรรมของครูที่มีค่อนข้างน้อยเกี่ยวกับการประเมินนักเรียน ได้แก่ การเดินดูนักเรียนทำงาน การเดินดูนักเรียนทำแบบฝึกหัด การตรวจสอบสมุดจดงาน แต่จากการรายงานของครู พบว่า ครูใช้วิธีการประเมินเกือบทุกวิธี และใช้วิธีการทดสอบมากที่สุด ผลจากการสังเกตในชั้นเรียนหรือการปฏิบัติจริงของครู และผลจากการรายงานของครู ไม่สอดคล้องกัน เพราะครูตอบแบบสอบถามตามความรู้เชิงทฤษฎีที่ได้เรียนมา แต่ไม่ได้ปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวงศ์ จันทวานิช และงานวิจัยโครงการสถานแวดล้อมห้องเรียน นอกจากนี้จากการวิจัยของ กรณ์ชัย เสงี่ยมานิช (วิทยานิพนธ์ 2528) ที่ศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูประถมศึกษาในเขตการศึกษา 8 ตามการรับรู้ของตนเอง พบว่า ครูประถมศึกษาที่มีพฤติกรรม

ทางการวัด และการประเมินผลโดยเฉลี่ยค่อนข้างมาก กล่าวคือ ครูมีการทดสอบเพื่อประเมินก่อนและหลังเรียน มีการตรวจงานหรือแบบฝึกหัดทุกครั้ง ไม่คั่งค้าง มีการวัดและประเมินผลการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีการตรวจบันทึกจุดประสงค์อย่างสม่ำเสมอและปัจจุบัน วัดผลทุกครั้งที่สอนและวัดหลาย ๆ ด้าน หลาย ๆ วิธี นำผลการประเมินไปปรับปรุงการสอน ตั้งขึ้นผลการวิจัยในด้านวิธีการประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้อยู่ ไม่สอดคล้องกัน ถ้าเป็นข้อมูลจากการรายงานของครู หรือการรับรู้ของตนเอง ครูใช้วิธีการประเมินแต่ละวิธีค่อนข้างสูง แต่ข้อมูลจากการสังเกตในชั้นเรียน พบว่า ครูใช้วิธีการประเมินด้วยตนเองมากที่สุด กล่าวคือ ครูใช้การสังเกตการตอบคำถาม การให้ฝึกเรียนทำแบบฝึกหัด การสังเกตการอ่านการเขียน การให้การบ้าน การทดสอบ และวิธีการประเมินที่ใช้บ่อยได้แก่ การตรวจสอบจดงาน การเดินดูนักเรียนทำแบบฝึกหัด การเดินดูนักเรียนทำงาน และการให้ฝึกเรียนปฏิบัติจริง การที่ครูใช้วิธีการประเมินผลการเรียนด้วยตนเองมากที่สุดเพราะเป็นวิธีการที่สะดวกและประหยัด ประกอบกับการนิเทศและการติดตามผลของผู้บริหารไม่ได้นิเทศและติดตามผลในห้องเรียนขณะที่มีการเรียนการสอน ผลกระทบโดยตรงต่อครูจึงมีน้อยทำให้ครูไม่ได้เอาใจใส่ และไม่ได้สนใจต่อการประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้อยู่

ในด้านผลกระทบของการประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้อยู่ พบว่า ผลการประเมินมีผลกระทบต่อนักเรียน ครู ผู้ปกครอง โรงเรียนและผู้บริหารโรงเรียนน้อย แต่การประเมินของครูและเพื่อนมีความหมายแก่นักเรียนมาก ผลการประเมินของครูและเพื่อนจะทำให้ให้นักเรียนมีนิภาพเกี่ยวกับตน (Self-Concept) นักเรียนจะมองตนเองในทางบวกหรือทางลบ นักเรียนที่ครูและเพื่อน ๆ ให้การยอมรับถูกประเมินว่าเก่งจะมีความภาคภูมิใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออก และอยู่ในห้องเรียนอย่างมีความสุข เมื่อเติบโตขึ้นสิ่งเหล่านี้จะฝังอยู่ในความรู้สึกของนักเรียนและก่อให้เกิดบุคลิกภาพที่ดีและอยู่ร่วมกับสังคมได้ ส่วนนักเรียนที่ครูและเพื่อน ๆ ไม่ให้การยอมรับถูกประเมินว่าเรียนอ่อน โง่ จะมีความรู้สึกว่ามีปมด้อย ไม่กล้าตอบคำถาม ไม่กล้าแสดงออก กลัวครูดุและยกตัวอย่างในทางไม่ดี กลัวเพื่อน ๆ หัวเราะ เมื่อตอบคำถามของครู นักเรียนเหล่านี้มีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน ได้แก่ ทนเรียน ไม่ส่งงาน รังแกเพื่อน ชวนเพื่อนคุย ชวนเพื่อนเล่น เจ็บขบขิม ไม่รำเริง นักเรียนเหล่านี้ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง นักเรียนบางคนพยายามทำข้อสอบด้วยตนเอง ไม่ดูคำตอบของเพื่อนผลที่ได้รับกลับถูกครูว่ากล่าว เมื่อเติบโตขึ้นจะเป็นบุคคลที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

แจ๊คสัน (Jackson 1968) ได้ให้แนวคิดในการประเมินผลการเรียนในห้องเรียนว่า การประเมินผลเป็นปัจจัยและเงื่อนไขทั้งที่เอื้อและขัดขวางต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม การประเมินในห้องเรียนมีความหมายและมีความสำคัญอย่างยิ่งอย่างหนึ่งของชีวิตนักเรียน ผู้ประเมินที่สำคัญ คือ ครู และเพื่อนร่วมชั้นเรียน พฤติกรรมของนักเรียนในห้องเรียนจะถูกประเมิน และนักเรียนจะได้รับการประเมินจากครูและเพื่อน ๆ ว่าเป็นคนฉลาด หรือโง่ นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ เพื่อต่อสู้กับการประเมิน เช่น เลือกกระทำพฤติกรรมตบตา หลอกครู หรือยอมทำตามการคาดหวังของครูเพื่อให้ครูพอใจ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการวิจัย ที่พบว่า นักเรียนพยายามปฏิบัติตามในสิ่งที่ครูคาดหวัง หรือในสิ่งที่ครูพอใจ เช่น นักเรียนที่เรียนอ่อนยกมือเพื่อตอบคำถามครู โดยคอยฟังเสียงกระซิบคำตอบจากเพื่อน คัดลอกคำตอบเพื่อนในการสอบวัดจุดประสงค์ เพื่อให้ได้ผลการสอบเช่นเดียวกับเพื่อน คัดลอกแบบฝึกหัดเพื่อนำไปส่งครูให้ทันเวลา คัดลอกคำตอบในการสอบปลายภาคเรียน และการสอบเพื่อตรวจสอบมาตรฐานของโรงเรียน เพื่อให้ได้คะแนนสูงเป็นที่พอใจของครู

ในแง่ สภาพการประเมินผลการเรียนเพื่อตรวจสอบคุณภาพของโรงเรียนและปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมประเมินของครู ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้กำหนดหลักการในการประเมินผลการเรียน ประการหนึ่งว่า ให้หน่วยงานที่ควบคุมดูแลโรงเรียนประถมศึกษา และกรมวิชาการ ตรวจสอบมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ เป็นระยะ กลุ่มโรงเรียนพัฒนาได้ ดำเนินการให้มีการประเมินผลการเรียนเพื่อตรวจสอบคุณภาพของนักเรียน ภาคเรียนละ 2 ครั้ง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อกระตุ้นให้ครูมุ่งการเรียนการสอน มุ่งวิชาการ และพัฒนาปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ เพื่อส่งผลในการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนได้ตั้งเป้าหมายให้นักเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกกลุ่มประสบการณ์ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 (สอดคล้องกับเป้าหมายของ สปอ. สปจ.) ผลการประเมิน พบว่า นักเรียนส่วนมาก ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 จากการสังเกตวิธีการประเมินผลการเรียนเพื่อตรวจสอบคุณภาพ พฤติกรรมการสอนของครู และลักษณะของนักเรียน พบว่า ผลการประเมินดังกล่าว ไม่ใช่ตัวบ่งชี้คุณภาพ หรือความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน เพราะพฤติกรรมการสอนของครูไม่ได้เปลี่ยนแปลง แต่ครูมีพฤติกรรมอื่น ๆ ที่จะทำให้นักเรียนบรรลุเกณฑ์ดังกล่าว เช่น การนำข้อสอบเก่ามาทบทวน การนำข้อสอบที่ได้รวบรวมมาให้ออกข้อสอบมาเฉลย การจัดที่นั่งสอบ และการนัดแนะให้ช่วยเหลือกัน ประกอบกับการดำเนินการสอบไม่ได้เคร่งครัด ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ วรณี สุนทรเวช ในการ

สัมมนาในระดับชาติ เรื่อง หลักสูตรประถมศึกษาที่ว่า "...ครูใช้วิธีการสอนแบบเดิม... ไปดูโรงเรียนในต่างจังหวัดที่เขาเก่งภาษาไทย เขาไม่ค่อยได้สอนตามแผนการสอนกันเลย แต่กลับไปทำข้อสอบกัน ติวกันยกใหญ่ ควรจะสอนแต่ก็อย่างไร จะสอนให้เขาเป็นคนเห็นแก่ตัว โดยการให้เอาคะแนนอื่น ๆ หรือการเอาคะแนนต้องมึกลุบาย..." พฤติกรรมของครูดังกล่าว น่าจะมีสาเหตุจาก การประเมินผลการเรียนเพื่อตรวจสอบคุณภาพ มีผลกระทบโดยตรงต่อครู และต่อชื่อเสียงของโรงเรียน เพราะจากการติดตาม พบว่า นอกจากจะนำผลการสอบไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 แล้ว ยังนำผลการสอบไปเปรียบเทียบกับระหว่างชั้นเรียน และระหว่างโรงเรียน การประเมินผลการเรียนเพื่อตรวจสอบคุณภาพ แทนที่จะมีประโยชน์ต่อครู ในการปรับปรุงพัฒนาการสอน ช่วยกระตุ้นให้ครูทำงาน กลับกลับให้เกิดความวิตกกังวล ภาพที่เห็นชัดเจน คือ ครูระดับชั้น ป.1 พยายามหัดให้นักเรียนทำเครื่องหมาย กากบาท เพื่อให้นักเรียนทำข้อสอบเป็น และนักเรียนชั้น ป.1 จะรู้รหัสการตอบข้อสอบ เช่น ยก 1 นิ้ว ตอบข้อ ก. ยก 2 นิ้ว ตอบข้อ ข. ยก 3 นิ้ว ตอบข้อ ค. ในช่วงปลายปีครูชั้น ป.6 ได้ทราบข่าวว่า โรงเรียนไม่ได้ถูกประเมินผลการเรียนเพื่อตรวจสอบคุณภาพ ครูชั้น ป.6 ดีใจมาก เพราะถ้าโรงเรียนถูกประเมินผลการเรียน ครูจะต้องมาเตรียมตัวนักเรียนในวันเสาร์ และอาทิตย์ ดังเช่น คำกล่าวของ อรนิษฐ์ ลองศ์ศรีกุล ในการสัมมนาระดับชาติ เรื่อง หลักสูตร ประถม ที่ว่า "...สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้มีการเร่งรัดครู มีการเข้ามาวัดผล ในโรงเรียนมาก จนครูและผู้บริหารแทบจะเป็นโรคประสาท ครูบางคนอยากจะทำลาออก และ อยู่กันอย่างไม่มีความสุข..."

ในแง่ สภาพการประเมินผลการเรียนปลายภาคเรียนและปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม การประเมินของครู ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้กำหนดให้มีการประเมินผลปลายภาคเรียนทุกภาคเรียน ทุกกลุ่มประสบการณ์ เพื่อแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ การประเมินผลให้แจ้งผลเป็นระดับผล การเรียน การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ปกครองใน ป.01 และการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ปกครองส่วนมากให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนของลูก เช่นเดียวกับครู ผู้ปกครอง ยังมีความคิดว่า การเรียนเป็นเรื่องของทางโรงเรียน และฝากฝังการเรียนของลูกให้อยู่ ในความดูแลของครูผลการวิจัยนี้ยังมีลักษณะเช่นเดียวกับ รายงานการวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อคุณภาพการศึกษาประชาบาล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2526 : 79) ที่พบว่า ในแง่การวัดผล ชาวบ้านมีความสนใจน้อย และมักจะคิดว่าภาระกิจทั้งปวงเกี่ยวกับ

การเรียนของลูก เป็นเรื่องของโรงเรียน และจากการวิเคราะห์ ป.01 พบว่า ผู้ปกครอง
ให้ความสนใจความประพฤติของลูก มีการรายงานความประพฤติ เช่น ลูกชอบเล่น ลูกชอบ
ดูโทรทัศน์ ลูกไม่ทำการบ้าน ผู้ปกครองที่รับราชการ ได้แก่ ครู ผู้คุม นักการภารโรง
ให้ความสนใจในด้านการศึกษา ผู้ปกครองรายหนึ่งได้เขียนในบันทึก ป.01 ว่า ลูกได้
เกรดดี แต่ทำไมจึงยังอ่านหนังสือ ไม่ออกเขียนหนังสือไม่ค่อยได้ดี (ลูกเรียนระดับชั้น ป.5)
ดังนั้นจะเห็นว่า การรายงานผลการประเมินเด็กเรียนที่แจ้งผลให้ผู้ปกครองทราบ ไม่น่าจะมี
ผลกระทบต่อการศึกษาผลการเรียนปลายภาคเรียน แต่งานวิจัยครั้งนี้ พบว่า การประเมิน
ผลการเรียนปลายภาคเรียนขาดความเป็นปรนัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อครูในโรงเรียน
ดำเนินการสอบ ผลการประเมิน ไม่ใช่ตัวบ่งชี้คุณภาพที่แท้จริงของนักเรียน ครูพยายามช่วยเหลือ
นักเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น นำข้อสอบเก่ามาทบทวน นำข้อสอบมาเฉลย นัดแนะให้
นักเรียนช่วยเหลือกัน ผู้บริหารทราบในสิ่งเหล่านี้ การที่วิธีการประเมินผลการเรียนปลายภาคเรียน
มีลักษณะเช่นนี้ น่าจะเกิดจากการนำผลการประเมินปลายภาคเรียน ไปเปรียบเทียบกับภายในกลุ่ม
โรงเรียน และระหว่างกลุ่มโรงเรียน ตลอดจนมีการนำผลการประเมินรายงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ
การนำผลการประเมินไปใช้ในลักษณะดังกล่าว ย่อมส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงของครู โรงเรียน
ผู้บริหารโรงเรียนและผู้บริหารกลุ่มโรงเรียน ทำให้ผู้บริหารและครูเห็นความสำคัญ ของการ
ประเมินผลปลายภาคเรียน จึงหาวิธีการที่จะทำให้นักเรียนได้คะแนนจากการสอบสูงขึ้น วิธีการ
ที่นำมาใช้ ไม่ถูกต้องตามหลักของการวัดผล และเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีสำหรับนักเรียน นักเรียน
ขาดความกระตือรือร้น ขาดการเอาใจใส่ ขาดการเตรียมตัวในการสอบ การสอบแทนที่นักเรียน
จะมีความวิตกกังวลกลับก่อให้เกิดความวิตกกังวล แก่ครู และผู้บริหาร ถ้าการประเมินผลการ
เรียนปลายภาคเรียน ไม่มีการนำผลการประเมินไปเปรียบเทียบกับ อาจจะมีลักษณะเช่นเดียวกับ
คำกล่าวของ สนิท ยีริงค์ (ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดแพร่) ที่กล่าวในการสัมมนา
ระดับชาติ เรื่องหลักสูตรประถมศึกษาว่า "การสอบปลายภาคเรียนหรือปลายปีนั้น ให้ครู
ผู้สอนเป็นผู้สอบนักเรียนในชั้นของตน หรือบางครั้งให้เด็กสอบกันเอง ก็ไม่ปรากฏว่าเด็ก
ลอกคำตอบกันแต่อย่างใด"

นอกจากประเด็น การอภิปรายเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนในโรงเรียนประถม
ศึกษาแล้ว อีกประเด็นที่น่าจะอภิปราย ก็คือ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการเรียน
การวิจัย พบว่า การประเมินผลการเรียนในโรงเรียนที่ใช้วิธีการทดสอบไม่ว่าจะเป็นการ
ประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนเพื่อตรวจสอบคุณภาพ

หรือการประเมินผลการเรียนปลายภาคเรียน ใช้ข้อสอบแบบเลือกตอบทั้งสิ้น ถ้าพิจารณาในแง่ความเป็นปรนัย เป็นสิ่งที่ดี แต่ถ้าพิจารณาในแง่การวัดผลอาจจะไม่ครอบคลุมในสิ่งที่ต้องการจะวัด เช่น ความสามารถในการเรียบเรียงความคิด ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา นักเรียนไม่มีโอกาสที่จะได้แสดงความสามารถในสิ่งเหล่านี้ ดังจะเห็นได้จากการที่ครู ป.1 ต้องฝึกให้นักเรียนรู้จักการทำเครื่องหมาย กากบาท เพื่อที่จะนำไปใช้ในกา์ทดสอบ การที่ข้อสอบแบบเลือกตอบมีบทบาทสำคัญในการวัดผลของโรงเรียน เป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วง เพราะมีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอน การเตรียมตัวนักเรียน อีกประเด็นหนึ่งที่น่าเป็นห่วง คือ ข้อสอบที่นำมาใช้ส่วนมากตัดแปลง หรือคัดลอก มาจากคู่มือครู หรือหนังสือเครื่องมือวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ตาม ป.02 ของสำนักพิมพ์ต่าง ๆ เพราะเห็นว่าน่าจะเป็นข้อสอบที่ดี และได้มาตรฐาน แต่ถ้ามารกลั่นกรองซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ วรณี สุทรวเวช ที่กล่าวในการประชุมสัมมนาในระดับชาติ เรื่อง หลักสูตรประถมศึกษาว่า "...แผนการสอนและคู่มือครู ซึ่งกรมวิชาการจัดทำขึ้น แล้วแจกไปยังโรงเรียน ครูส่วนหนึ่งมีความเชื่อว่าแผนการสอนและคู่มือครูซึ่งมีคณะกรรมการส่วนหนึ่งเป็นผู้จัดทำ ถูกต้องตามหลักสูตร ครูก็ยึดไปใช้ในกาปฏิบัติได้..."

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาการประเมินผลการเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง เขตง 1 โรงเรียนและตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งโรงเรียนที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาเป็นโรงเรียนที่ค่อนข้างพร้อมทั้งทางด้านอาคาร สถานที่ อุปกรณ์การเรียนการสอน และบุคลากรในโรงเรียน แต่ผลการศึกษากลับพบว่า สภพการประเมินผลการเรียนของครู ไม่สอดคล้องกับหลักการของการประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรประถมศึกษาพหุศักราช 2521 และครูยังขาดระบบและวิธีการในการดำเนินการสอบที่ดี ดังนั้น ในระบบการประเมินผลการเรียนในโรงเรียนประถมจึงควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไขในสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. จุดประสงค์การเรียนรู้ใน ป.02 ควรจะได้มีการพิจารณาปรับปรุงแก้ไข ประเด็นที่ควรปรับปรุงแก้ไข ได้แก่

1.1 จำนวนจุดประสงค์การเรียนรู้ ควรลดน้อยลง ให้มีเฉพาะจุดประสงค์การเรียนรู้ที่สำคัญ ที่นักเรียนจะต้องบรรลุจุดประสงค์เหล่านี้

1.2 ควรจะมีการเรียงลำดับจุดประสงค์การเรียนรู้ ตามเนื้อหา ถ้าจุดประสงค์การเรียนรู้ใดที่สัมพันธ์กับหลายเนื้อหา หลายบทเรียน ควรจัดให้เป็นจุดประสงค์ท้าย ๆ

1.3 ควรกำหนดเกณฑ์การผ่านจุดประสงค์ตามลักษณะของกลุ่มประสบการณ์ เช่น กลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ ใช้เกณฑ์ร้อยละ 60 กลุ่มภาษาอังกฤษ ใช้เกณฑ์ร้อยละ 50

1.4 ปฏิบัติการวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ ควรมีการกระจายทุกภาคเรียน และให้สม่ำเสมอในแต่ละสัปดาห์

2. การสอนซ่อมเสริมซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการประเมินผลการเรียน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน โรงเรียนควรมีการดำเนินการให้สิ่งดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างจริงจัง ในโรงเรียน โรงเรียนอาจจะมีการสอนซ่อมเสริมในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น สอนเป็นกลุ่ม โดยจัดกลุ่มเด็กที่ผลการเรียนต่ำ ในรายวิชาใดวิชาหนึ่ง ให้เรียนเฉพาะในรายวิชานั้น ในช่วงเช้าก่อนเข้าโรงเรียน หรือ อาจจะสอนซ่อมเสริมเป็นรายบุคคลเฉพาะในกรณีที่เด็กคนนั้น ไม่ผ่านเกณฑ์ หรืออ่อนในรายวิชาที่มากกว่าเด็กส่วนใหญ่ในห้อง หรือ โรงเรียนอาจจะจัดโครงการเพื่อนช่วยเพื่อน โดยให้เด็กเก่งทำหน้าที่ช่วยเหลือเด็กก่อน เป็นต้น ซึ่งวิธีการสอนซ่อมเสริมเหล่านี้ ผู้บริหารโรงเรียนควรทำหน้าที่นี้ ทดติดตามผลการสอนซ่อมเสริมอย่างใกล้ชิด

ในด้านตัวครูนั้น การประเมินผลน่าจะเป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินการสอนของตนประสบผลสำเร็จ ในสิ่งที่มุ่งหมายหรือไม่เพียงใด และเป็นการค้นหาว่านักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาที่สอนมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลนี้น่าจะทำให้ครูเห็นความสำคัญที่จะช่วยเหลือเด็กที่ผลการเรียนต่ำ ด้วยวิธีการสอนซ่อมเสริม ครูควรจะหาวิธีการที่จะช่วยให้เด็กผ่านเกณฑ์หรือมีผลการเรียนดีขึ้น ด้วยความรู้สึกที่อยากจะช่วยเหลือเด็กอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นความรู้สึกจากภายในตัวครูเองมากกว่าการถูกบังคับโดยระเบียบ

3. การนิเทศ และการติดตามผล ของผู้บริหาร ได้แก่ ศึกษา นิเทศก์ ประธานกลุ่มโรงเรียน คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน และผู้บริหารโรงเรียน ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่ง แต่ควรจะเป็นที่เปลี่ยนบทบาทจากการตรวจสอบงานที่ครูปฏิบัติ หรือหลักฐานที่ครูปฏิบัติ มาเน้นวิชาการ โดยมีบทบาทในการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และชี้แนะแก่ครู ตลอดจนมีการนิเทศ และติดตามผลถึงห้องเรียน ให้ครูมีภาพพจน์ที่ว่า ผู้บริหารคือที่พึ่ง ไม่ใช่เจ้านายมาตรวจงาน การนิเทศอีกรูปแบบหนึ่งที่จะควรมี ก็คือ การนิเทศภายในแบบร่วมมือ ซึ่งเป็นวิธีที่เพื่อนครูนิเทศกันเอง ให้ข้อเสนอแนะ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยวิธีการนี้ อาจจะทำให้ครู

มีเจตคติที่ดีที่จะปรับปรุงการสอนของตน อันอาจจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาการสอนสูงกว่าการนิเทศโดยผู้บริหาร ซึ่งครูมีความรู้สึกว่าคุณเป็นบังคับให้ปฏิบัติตาม

4. การวัดและการประเมินผลการเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ยังเน้นการสอบเพื่อการแข่งขันกันมาก มีการนำผลการสอบไปเปรียบเทียบ ละเลยการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ดังนั้น หน่วยงานหรือผู้บริหาร ควรเลิก การนำผลการประเมินไปเปรียบเทียบ

นอกจากนี้ ตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษาไม่ควรเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นหลัก เพราะตัวบ่งชี้นี้ก่อให้เกิดความวิตกกังวลแก่ครู และผู้บริหาร โรงเรียน แต่ควรมีการประเมินทางด้านเจตพิสัย (Affective) และทักษะพิสัย (Psychomotor) ควบคู่ไปด้วย เช่น เจตคติของเด็กต่อวิชาที่เรียน ต่อครู ต่อการทำงานร่วมกัน เด็กมีความสุขมีความพอใจในการเรียน เห็นประโยชน์ของการเรียน มีความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ และเด็กสามารถนำความรู้จากโรงเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือ นำไปใช้ในการประกอบอาชีพ

5. การวัดและการประเมินผลการเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา เน้นการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เน้นข้อสอบปรนัยแบบเลือกตอบ ควรมีการทบทวนในเรื่องนี้ ควรมีการเน้นการสอบภาคปฏิบัติให้มากขึ้น ใช้ข้อสอบลักษณะอื่น ๆ ที่สามารถวัดคุณลักษณะของนักเรียนได้ชัดเจนขึ้น เช่น ข้อสอบอัตนัย

ข้อเสนอแนะดังกล่าว เป็นข้อเสนอแนะที่ผู้วิจัย ได้จากการศึกษาจากโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง ที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ข้อเสนอแนะนี้อาจจะนำไปใช้กับโรงเรียนอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน และเพื่อให้เกิดความมั่นใจมากขึ้น ผู้ที่จะนำผลไปใช้อาจจะนำข้อค้นพบนี้ไปตรวจสอบกับโรงเรียนอื่น ๆ

สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป ควรศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมผลการประเมินผล การเรียนของครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก กับการวิจัยครั้งนี้ เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมผลการประเมินผลของครูในโรงเรียน ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง กับโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นอกจากนี้ควรศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบระบบการประเมินผลในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีหลาย ๆ ฝ่ายร่วมกันประเมิน เช่น การประเมินในลักษณะเพื่อนประเมินเพื่อน การประเมิน โดยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมนอกเหนือจากการประเมินในชั้นเรียนของครู